

Skadu oor die sonwyser.

Kobus Lombard. Pretoria: Protea Boekhuis, 2015. 84 pp.

ISBN: 978-1-4853-0302-2.

DOI: <http://dx.doi.org/10.4314/tvl.v53i1.19>

Skadu oor die sonwyser (2015) is Kobus Lombard se vierde bundel. Die titel skakel op metaforiese wyse met die verbygaan van alle bestaande (menslike en niemenslike) dinge en word geassosieer met 'n skemer- of oorgangstyd. Die metaforiese betekenis van "skadu oor die sonwyser" word tematies in die gedigte van die ses afdelings uitgewerk met verwysing na verskillende onderwerpe soos kindwees en bejaardheid—vergelyk "Kind met 'n tuinslang" (29).

Die leitmotief van die bundel is ontleen aan Totius se woorde, "Die wêreld is ons woning nie", wat deur die spreker nagepraat word in die gedig "Tentwoning" (15): "... wetend / dat dit slegs 'n aardse woning is". Onderliggend hieraan is 'n religieuse of godsdienstige tema waarop in die vyfde afdeling uitgebrei word. Die ses afdelings van die bundel word elk voorafgegaan deur 'n fragment uit 'n gedig in daardie afdeling, wat samehang skep tussen die gedigte en ruimte bied vir die vergelykende lees van die afdelings.

Die motto van die eerste afdeling is geneem uit "Vervreemding" (16): "jy word geraam / tussen ander gesigte / iewers teen 'n off-white muur". Dié fragment aktiveer 'n elegiese toonaard en skakel met onderwerpe soos ouderdom en die verbygaan van tyd in gedigte soos "Whispering hope" (12) en "Tregtering" (19). Die sintuiglike waarneming in

"Wolmerk" (18) openbaar 'n direkte en liggaamlike ervaring van die landskap: "jy ken die koue van die oop veld / die reuk van bossies en van kraal / jy ken die knars van die skêr / wat jou losknip van 'n warm lyf", wat die spreker se verbondenheid met die landskap waarin hy / sy woon, vooropstel.

Afdeling twee kan gesien word as 'n verlengstuk van die eerste afdeling, alhoewel daar meer klem gelê word op die tegniese aspekte van die gedig. In "Ontnugtering" (23) word alledaagse dinge soos "bome", "stede" en "kerke" afgestroop tot 'n paar essensiële trekke: "bome is hout / wat lugwaarts punt", "stede is grys beton / wat smeulend lê en rook" en "kerke is torings / wat gate in die hemel steek". In "Onveranderlike" (31) word 'n verband tussen die mens en die groter geheel, waarvan hy/sy deel is, geïllustreer:

ek verf my huis telkens nuut
breek sy mure uit
 voer teëls
in uit 'n vreemde land
maar elke eerste dag van herfs
kruip die son
met dieselfde invalshoek
oor die drumpel van my deur

Die derde afdeling, die mees intieme van die afdelings, bestaan uit vier gedigte, waarin die spreker in gesprek is met sy moeder. In "Om die beurt" (39) vertroos die ouer spreker sy jonger moeder: "ek sal jou huil teen my ouer wange druk / jou jongvrouhande toevou / en jou nooit weer toelaat / om my weg te gee nie", wat die subteks van aanneming veronderstel.

Afdeling vier handel oor die skryf van gedigte, byvoorbeeld in “Skryfhemp” (43), “Tabula rasa” (46), “Verskind” (47) en “Digtterspel” (48). Reeds uit die programgedig van die bundel, “Laaste saluut” (11), blyk dat gepoog word om “vervalle” wêreld, soos dié van die standbeeld van ’n soldaat, deur taal te preserveer. Die gedig “waar vind jy taal” (45) bevraagteken egter taal as medium om wêreld en aardes na behore te preserveer:

waar vind jy taal
vir ’n kreet
wat oopmond
sonder klinkers
of medeklinkers
in grys lug stol

In afdeling vyf kom godsdienstige verse na vore en begin met ’n fragment uit “Gebet” (60): “raak ek nét met woorde / aan die soom van sy klee”, wat sinspeel op die verhaal van die vrou wat aan Jesus se klee geraak het om gesond te word. In hierdie afdeling is daar egter ook ’n skeptisisme te bespeur oor georganiseerde godsdienste, soos blyk uit “Moederkerk” (55) en “Sondagdrag” (58).

Die laaste afdeling word met die woorde “al wat ons aan jou moederskoot teruggee / is die fosfaat van ons beender” ingelui en behels omgewingsbewuste verse soos “Moeder Aarde” (67):

noudat ek uit reste van fossiele
benaderd weet hoe oud jy is
huiwer ek
om sommerso op jou lyf te trap
buk ek om ’n klip te lig

van jou verkreukelde gesig
wonder ek meteens
hoe ewigheid moet voel

Die woord “sonwyser” word in die gedig “Gondwana” (74) gebruik met verwysing na “die kameelboom” wat “sy skadu / immer sonwysersekuur [skuif]”. Hierdeur word die mens se beperkte belewing van tyd gekontrasteer met die gedagte dat “geen geslag [...] lank genoeg [leef] / om kontinente te sien skuif nie”. Die afdeling is een van die sterker afdelings in die bundel, met “Ontwortel” (73) as ’n hoogtepunt.

Heelwat gedigte word gekenmerk deur nostalgie en geykte taal. Ook is daar ’n oordrewe spel met tipografie in gedigte soos “His master’s voice” (20) en “Ontnugtering” (23) te bemerk. Verse wat potensiaal toon, word soms ondermyn deur minder geslaagde versreëls en abstraksies.

Opvallend is die manier waarop die digter te werk gaan om “natuurlike” dinge, soos die wind, te personifieer, wat ’n ekokritiese benadering tot die lees van die bundel aktiveer. Vergelyk in hierdie verband die slotkoeplet van “Windman” (28): “as sy lyf onsigbaar gaan lê / daal daar ’n doodse stilte neer”. Oor die algemeen is Skadu oor die sonwyser ’n geslaagde bundel met pretensielose verse.

Alwyn Roux
erouxap@unisa.ac.za
Universiteit van Suid-Afrika, Pretoria